

STANISŁAW KAZIMIERZ POTOCKI

WSPÓŁPRACOWNICY BIBLIOTEKI KÓRNICKEJ OD POŁOWY XIX W. DO R. 1924

Różnorodne zadania stawiane Bibliotece Kórnickiej przez jej właścicieli sprawiały, że z Biblioteką współpracowało liczne grono osób. Formy tej współpracy były różne. Wybitni uczeni, jak J. Lelewel czy R. Roepell, brali udział w przygotowaniu kórnickich wydawnictw naukowych¹; Adam i Stanisław Pilińscy w Paryżu wykonali szereg przedruków homograficznych ze zbiorów Biblioteki². Nie każdy ze współpracowników pozostawił w Kórniku wkład aż tak znaczący. Przez Bibliotekę przewinęło się wielu pracowników, których ślady działalności możemy niekiedy odtworzyć z największym trudem. Należą do nich liczni pomocnicy biblioteczni, o których pracy wiadomości zachowały się skąpe lub czasami — prawie żadne.

Omawiając wkład bibliotekarzy kórnickich w rozwój Biblioteki eksponuje się przeważnie trzy nazwiska: Kajetana Wincentego Kielisińskiego, Wojciecha Kętrzyńskiego i Zygmunta Celichowskiego. Istotnie — ci bibliotekarze zasłużyli się najbardziej w pracach bibliotecznych w latach 1840 - 1924. Klasyczna już dzisiaj praca J. Grycza *Bibliotekarze kórniccy*³, przedstawiająca z dużą trafnością biblioteczne trudy i zajęcia kórnickich bibliotekarzy, ogranicza się zasadniczo również do tych trzech nazwisk, o pracy innych osób, nie wykonujących „właściwych zadań bibliotecznych”, wspominając tylko marginesowo.

Autorzy prac późniejszych omawiając dzieje i działalność Biblioteki Kórnickiej nie poszerzyli naszej znajomości szerszego grona pracowników Biblioteki. Okazja taka pojawia się jednak teraz: stu pięćdziesięciolecie istnienia Biblioteki nakazuje zarejestrowanie i przebadanie wkładu pracy w jej rozwój wszystkich pracowników.

¹ J. Lelewel współpracował przy wydaniu *Statutów litewskich* (zob. R. Marciniak: *Statuty litewskie w planach wydawniczych Tytusa Działyńskiego*. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 11: 1973 s. 41 - 55); R. Roepell zaś przy wydaniu *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum* (zob. A. Knot: *Richard Roepell*. „Przegląd Zachodni” 1953 nr 1 - 3).

² Zob. A. Chyczewska: *Polonica Adama Pilińskiego*. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 9 - 10: 1968 s. 120 - 136.

³ J. Grycz: *Bibliotekarze kórniccy*. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” Z. 1: 1929 s. 49 - 76.

Mimo że zasługi Kielisińskiego, Kętrzyńskiego i Celichowskiego dla Biblioteki są nie do podważenia, owi mało znani, drugorzędni pracownicy wykonali za nich немало prac, które jesteśmy skłonni przypisywać wyłącznie owym wielkim nazwiskom. Ostrożność jest wskazana szczególnie przy ocenie pracy Celichowskiego, który zatrudnił największą ilość pomocników bibliotecznych, bo dziewiętnastu na ogólną liczbę 27. Skądinąd gdy w opracowaniach dotyczących Biblioteki pojawia się nazwisko któregoś z pomocników bibliotecznych, informacja obciążona jest z reguły nieścisłościami zarówno co do danych biograficznych, jak i zakresu pracy w Bibliotece. Na koniec — biogramy kórnickich pomocników mają charakter informacji nie tylko lokalnej. Są świadectwem trudności, z którymi borykała się uboga polska inteligencja w zaborze pruskim: większość bohaterów zamieszczonych biogramów traktowała pracę w Kórniku jako chwilowy ratunek przed represjami pruskimi i pomoc finansową w nauce czy studiach, a Biblioteka takiej pomocy udzielała im z całą świadomością.

Praca niniejsza pomija działalność bibliotekarzy omówionych przez J. Grycza: Kielisińskiego, Kętrzyńskiego i Celichowskiego. Przedstawia natomiast wszystkich innych pracowników Biblioteki, nawet tych, którzy pracowali w niej nie dłużej niż kilka tygodni, jeżeli znaleziono na to wystarczające wiadomości źródłowe. Pominięto natomiast osoby współpracujące w różnych okresach, lecz poza Kórnikiem i Poznaniem, przy pracach edytorskich. Współpracownicy Biblioteki wymienieni zostali w kolejności alfabetycznej.

Zadaniem tego opracowania jest przede wszystkim podanie związków opisanych osób z Kórnikiem, toteż wiadomości biograficzne zostały zredukowane do minimum, szczególnie w przypadkach, gdy omawiane osoby posiadały już swoje opracowania biograficzne. Wiadomości i dane do tego opracowania czerpane przede wszystkim z bogatej korespondencji Archiwum Działyńskich i Zamoyskich w Bibliotece Kórnickiej, korespondencji i innych materiałów Archiwum Bibliotecznego Biblioteki Kórnickiej z okresu kierowania nią przez Z. Celichowskiego w latach 1869 - 1923, korespondencji Z. Celichowskiego jako pełnomocnika J. Działyńskiego i W. Zamoyskiego zawierającej wiele listów w sprawie pracy (BK 3492 - 3499) oraz z dokumentacji kasy majątności kórnickiej: Manualów rozchodu kasy majątności kórnickiej, raportów tejże kasy oraz dowodów kasowych, wśród których zachowały się kwity za odebrane wynagrodzenie za wykonywaną pracę dla Biblioteki.

Najczęściej stosowane skróty:

AB — Archiwum Biblioteczne Biblioteki Kórnickiej z lat 1869 - 1923

BK — Rękopis Biblioteki Kórnickiej

Manual rozchodu — Manual rozchodu kasy majątności Kórnickiej.

Słownik prac. książki — Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa — Łódź 1972.

Bauza Piotr

Ur. 1865 r. w Białozewinie pod Żninem. W r. 1890 zdawał maturę jako ekstern w Ostrowie, jednak nie powiódł mu się egzamin z matematyki. Jakiś czas utrzymy-

wał się jako nauczyciel prywatny. Od 1 IV 1891 r. przyjęty został do Biblioteki Kórnickiej, w której przez kilka miesięcy pracował jako pomocnik i sekretarz biblioteczny. Tutaj pod kierunkiem Z. Celichowskiego układał księgozbiór znajdujący się w pawilonie parkowym i spisał część katalogu książkowego, a mianowicie działów: nauki przyrodnicze (częściowo), ogrodnictwo, leśnictwo, technologia i medycyna. Później studiował na wydziale filozoficzno-historycznym uniwersytetu w Münster i w latach 1896 - 1897 Celichowski udzielał mu pożyczek na ukończenie studiów. Następnie wstąpił do seminarium duchownego w Poznaniu.

Rkpsy: Listy P. Bauzy do Z. Celichowskiego. AB 214 k. 43 i BK 7722 k. 131 - 136; Spis etatów majątności kórnickiej z 1890 r. BK 6321.

Bentkowski Leon (1823 - 1889)

Ur. 1823 r. w Warszawie, syn Feliksa. Kształcił się tamże. Od r. 1864 osiadł w Paryżu, w 1866 wszedł do agencji ks. Władysława Czartoryskiego, a od jesieni 1871 powierzono mu opiekę nad Biblioteką Czartoryskich w Hotelu Lambert. W latach 1872 - 1876 przebywał w Kórniku, sprawując pieczę nad zbiorami Czartoryskich, głównie rękopisami, które tutaj znalazły czasowe schronienie. W tym czasie oprócz prac związanych z opracowaniem zbiorów Czartoryskich wykonywał również pewne prace dla Biblioteki Kórnickiej. Sporządził katalog kartkowy ponad 11 000 druków znajdujących się w pawilonie parkowym. Poza tym zajmował się ekspedycją nakładów Biblioteki Kórnickiej. 2 XI 1876 r. opuścił Kórnik przewożąc zbiory Czartoryskich do Krakowa, gdzie do śmierci pełnił obowiązki kustosa Muzeum i Biblioteki Czartoryskich. Zmarł w Krakowie 8 X 1889 r.

PSB I s. 442; Słownik prac. książki s. 57. Rkpsy: Korespondencja L. Bentkowskiego z Z. Celichowskim. AB 82 - 83; Dziennik czynności ekspedycji wydawnictw kórnickich. AB 270 k. 1 - 38; Księgi składowe nakładów Biblioteki Kórnickiej. AB 200, 203, 271.

Chłapowski Kazimierz (1853 - 1880)

Ur. 1853 r. w Ustaszewie w pow. wągrowieckim, syn Konstantego. Do szkoły elementarnej uczęszczał w Szamotułach, następnie tamże do szkoły rektorskiej, a od 1865 do Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie w 1869 złożył egzamin dojrzałości. Brak środków materialnych na studia zmusił go do podjęcia pracy w Bibliotece Kórnickiej, w której zatrudnił go W. Kętrzyński jako swego pomocnika od października 1869 do końca kwietnia 1870 r. Pracował przy porządkowaniu i inwentaryzowaniu zbiorów. Pod kierunkiem Kętrzyńskiego spisał inwentarz rękopisów Biblioteki Kórnickiej (AB 274 - 277), przepisywał materiały do wydawnictwa *Acta Tomicianae*, sporządzał wykazy zawartości kodeksów *Actów Tomicianów* i wykonywał korektę drukarską. W maju 1870 r. udał się do Gryfii (Greiswald), gdzie studiował medycynę. Powtórnie zatrudnił go Z. Celichowski podczas ferii wiosennych w kwietniu 1872 r. Później kontynuował studia w Gryfii, następnie po przerwie spowodowanej brakiem środków na ich opłacenie w Rostocku, wreszcie kończył je w Marburgu, gdzie w okresie egzaminów końcowych zaskoczyła go śmierć 30 X 1880 r.

J. Grycz: Bibliotekarze kórniccy. Pamiętnik Bibl. Kórń. I 1929 s. 61, 64 - 65; Pamiętnik zjazdu abiturientów Gimnazjum ad St. Mariam Magdalenam w Poznaniu. Poznań 1894 s. 52 (tamże fotogr.). Rkpsy: List K. Chłapowskiego do W. Kętrzyńskiego. BK 7450 k. 36 - 37; List W. Kętrzyńskiego do J. Działyńskiego. Tamże k. 10 - 11; List K. Chłapowskiego do Z. Celichowskiego. AB 214 k. 8; Materiały do wydawnictwa Acta Tomiciana. AB 158; Manual rozchodu z r. 1869/70. BK 6457; Dowody kasowe kasy majątności kórnickiej z r. 1871/72 nr 1897 i 3054. BK 6680.

Dudrak Andrzej (1835 - 1873)

Ur. 1835 r. w Białce pow. Sucha, syn Jana wieśniaka. W latach 1855 - 1856 studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Od lutego 1858 do lutego 1864 r. pracował jako snycerz i drzeworytnik w Kórniku. Jakiś czas spędził w Berlinie wysłany tam przez Tytusa Działyńskiego dla pogłębienia studiów. Wykonał szereg prac drzeworytniczych dla wydawnictw Działyńskiego, zdobiących *Insignia seu clenodia* Długosza (arkusze przygotowane przez T. Działyńskiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885), Przeszło ze *Zwierzyńca* Mikołaja Reja (j. w., Poznań 1884), *Acta Tomiciana* t. 8 (Poznań, ok. 1860). Poza tym wykonywał prace snycerskie elementów drewnianych wystroju sal zamku kórnickiego i pracował przy projektowaniu wzorów posadzek. Po sekwestrze majątku kórnickiego zmuszony został w lutym 1864 r. do opuszczenia Kórnika i powrócił do Krakowa. Zmarł w Krzeszowicach w r. 1873 r.

PSB V s. 449; Słownik prac. książki s. 187.

Rkpsy: Listy A. Dudraka do T. i C. Działyńskich. BK 7442 k. 28-47; List T. Działyńskiego do syna. BK 7338 k. 174 v.; List L. Łętowskiego do T. Działyńskiego. BK 7439 k. 540; List J. Szlagowskiego do C. Działyńskiej z 26 I 1864. BK 3590.

Gorecki Walerian

Syn Michała, leśniczego w dobrach Działyńskich w Oleszycach pod Przemyślem. Uczęszczał do gimnazjum w Poznaniu, otrzymując stypendium od Tytusa Działyńskiego. Jednocześnie, od 1856 r., Działyński zatrudniał go jako swego sekretarza, później zaś jako kopistę materiałów przeznaczonych dla wydawnictw. Kopiował dokumenty pod kierunkiem samego Działyńskiego, J. N. Romanowskiego lub L. Koenigka. W Kórniku pracował do 1861 r. Później poświęcił się prawdopodobnie leśnictwu.

Rkpsy: Listy W. Goreckiego do T. Działyńskiego. BK 7439 k. 204, i do J. Działyńskiego. BK k. 130, Listy Michała Goreckiego do Działyńskich. BK 7345 k. 135 - 136; Raporty kasy majątności kórnickiej z r. 1859/60. BK 6312; Manualy rozchodu z l. 1857 - 1860. BK 6447 - 6449.

Jagielski Ludwik (1821 - 1884)

Ur. 1821 w Szamotułach. Do gimnazjum uczęszczał w Poznaniu, a od 1843 r. studiował prawo i filozofię w Berlinie, potem malarstwo w Berlinie i Dreźnie. W r. 1847 osiadł na stałe w Poznaniu i poświęcił się głównie pracy publicystycznej i literackiej. W latach pięćdziesiątych współpracował przy wydawnictwach prowadzonych przez Tytusa Działyńskiego. Działyński powierzył mu wydanie kazań gnieźnieńskich, które ukazały się drukiem pt. *Zabytek dawnej mowy polskiej* (Poznań 1857). Pomagał przy wydaniu *Lites ac res gestae* (t. 1 - 3. Poznań 1855 - 1856).

Współpracował też z Działyńskim w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W latach 1859 - 1865 był redaktorem odpowiedzialnym „Dziennika Poznańskiego”, później przez krótki okres prowadził redakcję „Gazety Toruńskiej”. Potem przeniósł się do Gostynia, gdzie założył i prowadził sklep handlu żelazem. Zmarł w Gostyniu 5 VII 1884 r.

PSB X s. 311 - 312; M. Witkowski: Zapomniany odkrywca kazań gnieźnieńskich. „Pam. Bibl. Kórń.” Z. 5: 1955 s. 250 - 261. Rkpsy: List L. Jagielskiego do Z. Celichowskiego. AB 197 k. 47.

Koenig Ludwik (1810 - 1890)

Ur. 1810 r. w Nowym Dworze pod Warszawą. Studiował teologię, filozofię i filologię w Berlinie, Halle i Gryfii. Za udział w niemieckim ruchu liberalnym został skazany w r. 1835 na 15 lat twierdzy, zwolniony po 3,5 latach, przeniósł się do Wielkopolski, gdzie trudnił się guwernerką. W lutym 1844 r. Tytus Działyński zatrudnił go w charakterze nauczyciela syna Jana. Jednocześnie Koenig pomagał K. W. Kielisińskiemu w pracach bibliotekarskich. Od 1852 r. współpracował z Działyńskim w jego pracach edytorskich, szczególnie przy *Acta Tomiciana* (t. 1 - 8. Poznań 1852 - 1860). Zajmował się zbieraniem i kopiowaniem materiałów oraz czuwaniem bezpośrednio nad drukiem. Od r. 1855 był współwłaścicielem drukarni L. Mierzbacha w Poznaniu i dzięki jego staraniom ta drukarnia przejęła druk wydawnictw kórnickich. Po śmierci T. Działyńskiego wydał samodzielnie t. 9 *Acta Tomiciana* (Poznań, ok. 1862), który nie został jednak rozpowszechniony z powodu licznych usterek. Jeszcze w latach 1869 - 1870, pod kierunkiem W. Kętrzyńskiego, kopiował materiały do powtórnej edycji t. 9, a także przepisał część materiałów do t. 10. Uzupełniał też zbiór numizmatyczny Biblioteki Kórnickiej. Był autorem pozostałego w rękopisie życiorysu Tytusa Działyńskiego w języku niemieckim. Zmarł 23 IX 1890 r. w Świnoujściu.

PSB XIII s. 258 - 259; Słownik prac. książki s. 427. Rkpsy: Korespondencja L. Koenigka z Działyńskimi. BK 7345; List W. Kętrzyńskiego do Z. Celichowskiego. AB 25 k. 7; Manual rozchodu z r. 1869/70. BK 6457.

Lewandowski Henryk

Nauczyciel, od grudnia 1915 do lipca 1916 r. zatrudniony był przez Z. Celichowskiego przy przepisywaniu materiałów do 14 t. *Acta Tomiciana*.

Rkpsy: Listy H. Lewandowskiego do Z. Celichowskiego. AB 199 k. 167 - 170, 172; Materiały do wydawnictwa *Acta Tomiciana* przepisane m. in. przez H. Lewandowskiego. AB 124, 136, 158b.

Łukomski Stanisław (1835 - 1867)

Ur. 1835 r. w Poznaniu, syn kotlarza Jakuba. Za poparciem Działyńskich uzyskał pomoc na kształcenie się w sztuce rytowniczej najpierw u Mariana Jaroczyńskiego w Poznaniu, później u Edwarda Mandlera w Berlinie. W r. 1855 będąc na nauce u Jaroczyńskiego wykonał miedzioryty pieczęci, w większości według rysunków K. W. Kielisińskiego, do wydawnictw Tytusa Działyńskiego: *Lites ac res gestae* (t. 1 - 3. Poznań 1855 - 1856); F. A. Vossberg: *Sigel-des Mittelalters von Polen*,

Lithauen, Schlesien, Pommern und Preussen (Berlin 1854) – praca odbita na pergaminie nakładem Działyńskiego z dodatkiem: *Appendix cura et sumptu...* T. Działyński (1855). Później współpracował z wydawnictwem ks. Fr. Bażyńskiego i J. K. Żupańskiego w Poznaniu. Zmarł 19 VIII 1867 r. w Poznaniu.

PSB XVIII s. 559; Słownik prac. książki s. 545. Rkpsy: Listy R. Łukomskiej i S. Łukomskiego do C. Działyńskiego. BK 7502 k. 991 - 992.

Magdziński Witold

Pracował w Kórniku od 1 stycznia do grudnia 1910 r. jako sekretarz biblioteczny, polecony Z. Celichowskiemu przez Jana Szumana, właściciela biura rachunkowości biurowej, u którego przedtem był zatrudniony. Zajmował się też malarstwem i pisał recenzje z poznańskich wystaw malarskich, które zamieszczał w „Kurierze Poznańskim”.

Rkpsy: Listy W. Magdzińskiego i J. Szumana do Z. Celichowskiego. BK 3498; Manualy rozchodu z r. 1910. BK 6479 - 6480; Raporty kasy majątności kórnickiej. BK 6323.

Meissner Józef

Syn Antoniego, urzędnika gospodarczego, pracował jako urzędnik gospodarczy w dobrach Stanisława Żółtowskiego w Niechanowie. Od lipca 1887 do lipca 1888 r. pracował w Kórniku jako sekretarz biblioteczny. Później powrócił do Niechanowa, gdzie został kasjerem.

Rkpsy: List Antoniego Meissnera do Z. Celichowskiego. AB 92 k. 11; List Jana Meissnera do tegoż z 12 XII 1890. BK 3495; Manual rozchodu z r. 1887/88. BK 6806.

Mizgalski Cz.

Pracował w Kórniku w marcu i kwietniu 1890 r., wykonując jakieś „prace piśmienne” dla Biblioteki Kórnickiej.

Rkpsy: Manual rozchodu z r. 1890. BK 6472; Dowody kasowe tejże kasy z marca i kwietnia 1890 r., BK 6828 - 6829.

Piekarski Andrzej

Słuchacz teologii w seminarium duchownym w Poznaniu. Nie ukończył prawdopodobnie studiów teologicznych i zrezygnował ze stanu duchownego. Pracował w Bibliotece Kórnickiej od maja do września 1906 r. kopiując materiały do wydawnictwa *Acta Tomiciana*.

Rkpsy: List A. Piekarskiego do Z. Celichowskiego. AB 214 k. 72 - 73; Manual rozchodu z r. 1906. BK 6478; Materiały do *Acta Tomiciana* kopiowane m. in. przez A. Piekarskiego. AB 124, 132, 136, 158b.

Przyjemski Ksawery (1862 - 1943)

Ur. 1862 r. w Kępnie. Studia i praktykę księgarską odbył w Akwizgranie. W okresie od stycznia do czerwca 1889 r. pracował w charakterze sekretarza bibliotecznego w Bibliotece Kórnickiej. Kopiował materiały do wydawnictw bibliotecznych, robił korekty drukarskie i inne prace. Sporządził m. in. inwentarz pozostałości po Joachi-

mie Lelewelu, znajdujących się wówczas w Kórniku, i przeprowadzał korektę drukującej się w Poznaniu nakładem Biblioteki Kórnickiej *Gramatyki języka litewskiego* Mikołaja Akielewicza (Poznań 1890). W tym samym roku objął kierownictwo Księgarni A. Cybulskiego w Poznaniu. W r. 1890 ożenił się z wdową po Adamie Cybulskim, przejął księgarnię i prowadził ją pod dawną firmą. Zmarł 11 XII 1943 r. w Poznaniu.

Słownik prac. książki s. 727. Rkpsy: List A. Przyjemskiego do Z. Celichowskiego. AB 92 k. 194 - 197; Manual rozchodu z r. 1888/89. BK 6471; Inwentarz pozostałości po Joachimie Lelewelu. AB 35 k. 43 - 48.

Psarski Witold

Pochodził z Poznania, gdzie uczęszczał do Gimnazjum Marii Magdaleny, korzystając ze stypendiów Jana Działyńskiego. W r. 1875 złożył egzamin dojrzałości i zaczął studiować prawo na uniwersytecie wrocławskim, korzystając nadal z pomocy finansowej Działyńskiego. W grudniu 1875 i styczniu 1876 r. przez 1 i 1/3 miesiąca zatrudniony był jako pomocnik bibliotekarza w Kórniku. W czasie studiów we Wrocławiu był członkiem Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego. Po ukończeniu studiów został adwokatem w Czarńkowie.

E. Achremowicz, T. Żabski: Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu. Wrocław 1973 s. 443. Rkpsy: Listy W. Psarskiego do Z. Celichowskiego i J. Działyńskiego. BK 7360 i 7361; Manual z r. 1875/76. BK 6460; Spis członków Tow. Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu, w Bibliotece PTPN w Poznaniu rkps 942.

Rakowicz Kalikst

Pochodził z Wołynia. Gimnazjum ukończył w Poznaniu, następnie zaczął studiować chemię. Studia przerwał z powodu braku funduszy i podjął pracę w charakterze nauczyciela domowego u Mateckich w Bieganowie w pow. średzkim. Od 12 II 1877 r. zatrudnił go Z. Celichowski jako swego pomocnika w Bibliotece Kórnickiej. Do zadań Rakowicza należało przepisywanie materiałów do wydawnictw, pomaganie Celichowskiemu w przeprowadzaniu korekt i kolacjonowaniu odpisów, ekspedycja nakładów i porządkowanie zbiorów. Poza tym pomagał Z. Celichowskiemu w pracy biurowej, związanej z administracją dóbr kórnickich, i B. Kosiewiczowi — w prowadzeniu ksiąg kasowych. W październiku 1878 r. opuścił Kórnik i wyjechał na Wołyń.

J. Grycz: Bibliotekarze kórniccy. Pam. Bibl. Kórn. Z. 1: 1929 s. 73; Rkpsy: Listy Z. Celichowskiego do J. Działyńskiego. BK 7454 k. 455, 568; List K. Rakowicza do Z. Celichowskiego. BK 3493 k. 10; Manual rozchodu z r. 1877. BK 6462; Dowody kasowe kasy majetności kórnickiej. BK 6722.

Romanowski Jan Nepomucen (1831 - 1861)

Ur. 1831 r. w Śmielowie w pow. jarocińskim, syn kucharza Antoniego. Uczył się najpierw w szkole miejskiej we Wrześni, a od r. 1843 w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie w r. 1852 złożył egzamin dojrzałości. Studiował historię początkowo w Berlinie pod kierunkiem Leopolda Rankego, a od r. 1855 we Wrocławiu pod

kierunkiem Richarda Roepella. W r. 1857 przedłożył pracę doktorską *De Conradi ducis Masoviae atque Ordinis Cruciferorum prima mutuaque conditione* (druk. Poznań 1857) i po rigorozum (24 XI) uzyskał stopień doktora. Jeszcze w okresie studiów opublikował na łamach „Biblioteki Warszawskiej” dwa artykuły: *Zakon dobrzyńców aż do wdania się w układy z Krzyżakami* (1856 t. I s. 1 - 31) oraz *Poszukiwania nad zakonem dobrzyńców i nad stosunkiem pierwotnym Krzyżaków do Konrada Mazowieckiego* t. III 1857 s. 1 - 44, 315 - 343). We Wrocławiu był też członkiem Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego. Po ukończeniu studiów zamierzał poświęcić się pracy nauczycielskiej, co uniemożliwiła mu choroba płuc. W r. 1858, za pośrednictwem Roepella, otrzymał posadę w bibliotece Tytusa Działyńskiego w Kórniku. Tutaj zajmował się głównie przygotowaniem wydania pod kierunkiem Działyńskiego *Źródłopism do dziejów unii Korony z Litwą* (Część II, oddz. I, Poznań 1861). Prowadził też własne studia nad wydawanymi w tym tomie diariuszami sejmowymi, które zostały wydane kosztem Działyńskiego w tomie *Otia Cornicensia* (Poznań 1861), zawierającym cztery rozprawy Romanowskiego: 1. *Obrona potoczna*, 2. *Incompatibilia*, 3. *Sprawa z duchownymi*, 4. *Statuta z r. 1532*. Poza tym przeprowadzał kwerendy źródłowe pomocne Działyńskiemu w działalności politycznej i publicystycznej, gdy ten przebywał w Berlinie jako poseł do sejmu pruskiego. Współpracował też przy innych pracach edytorskich Działyńskiego, m. in. przy przygotowywanym wydaniu *Insignia seu clenodia* Długosza. Należał do pierwszych członków Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu i w pierwszym tomie „Roczników” Towarzystwa opublikował swoją niedokończoną, lecz cenną rozprawę *Wojna Zygmunta Augusta z Zakonem Inflanckim r. 1557*, opracowaną na podstawie źródeł Biblioteki Kórnickiej. Jego pracę w Kórniku przerywała kilkakrotnie nasilająca się choroba płuc i wyjazdy do uzdrowisk śląskich. Wreszcie, na początku 1861 r., Działyńscy wysłali go na kurację do południowej Francji, gdzie po kilku miesiącach zmarł 27 X 1861 r. w Pau.

Nekrologi: „Przegląd Poznański” t. 32; 1861 s. 445, „Biblioteka Warszawska” 1861 t. 4 s. 767, „Roczniki Tow. Przyj. Nauk Pozn.” t. 3; 1865 s. 607 - 608; Encyklopedia powszechna Orgelbranda t. 22 s. 237 - 238; A. Knot: Richard Roepell. „Przegląd Zachodni” 1953 nr 1 - 3; E. Achremowicz, T. Żabski: Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu. Wrocław 1873 s. 182, 188, 435. Rkpsy: Korespondencja i papiery J. N. Romanowskiego, w tym także rkps „Otia Cornicensia”. BK 7446. Fotogr. Bibl. Kórń. sygn. Fot. I 1242.

Rustejko Józef (1828 - 1907)

Ur. 1828 r. w Gabrialiszkach w pow. kowieńskim. W latach 1846 - 1848 studiował prawo i filologię w Dorpacie. W r. 1848, po nieudanej próbie przedostania się do legionów polskich na Węgry, wyemigrował do Anglii, a w r. 1851 osiadł w Paryżu. W latach 1852 - 1857 był profesorem w Szkole Batignolskiej. W Paryżu poznał się z Janem Działyńskim, który ofiarował mu posadę bibliotekarza w Bibliotece Kórnickiej. Do Kórnika przybył w listopadzie 1861 r. Tutaj zajmował się głównie porządkowaniem zbiorów i ekspedycją wydawnictw. W kwietniu 1864 r. został aresztowany za udział w organizacji powstania i skazany na półtora roku więzienia. Po odbyciu

kary wrócił do Paryża. Pozostając nadal nominalnie bibliotekarzem Biblioteki Kórnickiej, pełnił w Paryżu funkcję sekretarza i pełnomocnika Jana Działyńskiego. W tym charakterze sprawował nadzór nad wydawnictwami Biblioteki i pracami wychodzącymi pod firmą Towarzystwa Nauk Ścisłych. Brał też czynny udział w pracach Stowarzyszenia Pomocy Naukowej, którego prezesem był Działyński. Prowadził ekspedycję nakładów Biblioteki, nabywał rękopisy i druki. Po śmierci Działyńskiego został sekretarzem wdowy Izy Działyńskiej, a później Czartoryskich. Zmarł w Paryżu 13 I 1907 r.

J. Grycz: Bibliotekarze kórniccy. „Pam. Bibl. Kórń.” Z. 1: 1929 s. 52, 60; Słownik prac. książki s. 772 - 773; A. Mężyński: Stowarzyszenie Pomocy Naukowej w Emigracji (1868 - 1880) w koncepcji Jana Działyńskiego. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, XIX, z. 1 s. 71 - 92. Rkpsy: Korespondencja J. Rustejki. BK 7447 - 7449; Materiały dotyczące Tow. Nauk Ścisłych w Paryżu. BK 7485; Listy J. Rustejki do Z. Celichowskiego. AB 52 - 56 i BK 3493 - 3494; Księga rachunków J. Działyńskiego prowadzona przez J. Rustejkę w Paryżu. BK 7329. Fotogr. Bibl. Kórń., sygn. Fot. I 9, I 379, I 380.

Sempiński Franciszek Ksawery

Ur. 1827 r. w Bninie w pow. śremskim. Kształcił się w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie w r. 1850 złożył egzamin dojrzałości. Później, po studiach filologicznych we Wrocławiu, był od 1860 r. nauczycielem Gimnazjum w Śremie, skąd w r. 1875 przeniesiono go do Münstereifel. W r. 1885 powrócił do Wielkopolski i znalazł czasowe zatrudnienie w Bibliotece Kórnickiej, w której pracował od lipca 1885 do kwietnia 1886 r. Zajęty był układaniem książek znajdujących się w pawilonie parkowym. Sporządził katalog książkowy części tego księgozbioru, obejmujący dział matematyki, i spisał dublety tego działu. Kopiował również dokumenty do wydawnictw Biblioteki. Poza tym udzielał lekcji w Szkole Domowej Pracy Kobiet J. Zamoyskiej i dzieciom pracowników dominialnych. W r. 1886 władze szkolne przeniosły go na posadę nauczyciela do Zachorzewa pod Ostrowem, gdzie dodatkowo na zlecenia Z. Celichowskiego przepisywał kodeks poezji Andrzeja Krzyckiego (BK 244). Jeszcze w r. 1905, w związku z perspektywą przejścia na emeryturę, prosił o zatrudnienie w Bibliotece Kórnickiej, uzyskał jednak odmowną odpowiedź Celichowskiego.

Program Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu na rok 1850/51. Poznań 1851 s. 49; Festschrift zur Feier des 50-jährigen Bestehens des Königlichen Gymnasiums zu Schrimm. Schrimm 1908 s. 35.

Rkpsy: Listy F. Sempińskiego do Z. Celichowskiego. AB 92 k. 83, AB 93 k. 308; List Z. Celichowskiego do J. Zamoyskiej, BK 7617 k. 507v.; Rachunek za przepisane materiały. AB 214 k. 83; Manual rozchodu z r. 1885/86. BK 6470; Inwentarz biblioteki parkowej, dział matematyki. AB 278b; Spis dubletów działu matematycznego. AB 285.

Siemianowski Józef (1866 - 1931)

Ur. 1866 r. w Szarleju w pow. inowrocławskim. Szkołę ludową ukończył w pobliskim Łojewie, następnie uczęszczał do gimnazjum w Inowrocławiu. Nie ukończywszy gimnazjum, udał się do Poznania, gdzie przez jakiś czas utrzymywał się z pracy dziennikarskiej. 1 X 1890 r. zwrócił się do Z. Celichowskiego o przyjęcie do pracy

w Bibliotece Kórnickiej. Jego prośbę poparł Franciszek Dobrowolski, redaktor „Dziennika Poznańskiego”. 15 X t.r. objął posadę pomocnika bibliotecznego w Kórniku, lecz już 6 XI opuścił Kórnik, przenosząc się redakcji „Katolika” w Bytomiu. W r. 1903 otrzymał na polecenie W. Zamoyskiego z kasy kórnickiej pożyczkę 1000 marek na założenie „Głosu Śląskiego” w Gliwicach. Jeszcze raz, w 1815 r., współpracując z „Dziennikiem Poznańskim”, prosił o tymczasowe zatrudnienie w Bibliotece Kórnickiej, ale otrzymał odmowną odpowiedź Z. Celichowskiego. Zmarł 5 X 1931 w Poznaniu.

K. Prus: Józef Siemianowski (wspomnienie pośmiertne). „Roczniki Tow. Przyj. Nauk na Śląsku” III 1931 s. 374 - 384; W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Katowice 1965 s. 387 F. German: Kartki z dziejów prasy polskiej na Śląsku; Michał Kwiatkowski: Józef Siemianowski redaktor „Głosu Śląskiego” w Gliwicach, „Zeszyty Gliwickie” V 1967 s. 161 - 163.

Rkpsy: Listy J. Siemianowskiego i F. Dobrowolskiego do Z. Celichowskiego. AB 214 k. 38 - 40, 42; Spis etatów majątności kórnickiej z r. 1890. BK 6321; Raport kasy majątności kórnickiej z lipca 1903 r.. BK 6322; List J. Siemianowskiego do Z. Celichowskiego z 26 I 1915. BK 3499.

Sikorski Bolesław

Pochodził z Poznania, gdzie w latach 1863 - 1871 kształcił się w Gimnazjum Marii Magdaleny. Następnie studiował historię na uniwersytecie wrocławskim. Przez pewien czas przebywał w Getyndze i słuchał wykładów Georga Waitza. W latach 1871 - 1875 był członkiem i prezesem Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu. W r. 1873 opublikował na łamach „Biblioteki Warszawskiej” rozprawę *O bitwie na Psim Polu i o nazwisku* (1873 t. 3), później przygotowywał rozprawę krytyczną o IX księdze *Kroniki Długosza*. Prawdopodobnie z powodu braku funduszy był zmuszony przerwać studia. Otrzymał posadę pomocnika bibliotecznego w Bibliotece Kórnickiej (od 1 XI 1875 r.), polecony przez Władysława Nehringa. Po kilku tygodniach poprosił jednak o zwolnienie i wyjechał z Kórnika. Później był nauczycielem w Poznaniu.

Program Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu za rok 1870/71. Poznań 1871 s. 23; E. Achremowicz, T. Żabski: Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu. Wrocław 1973 s. 267, 441.

Rkpsy: Listy B. Sikorskiego do Z. Celichowskiego. AB 214 k. 14 - 17; List W. Nehringa do tegoż. AB 41a k. 14; Spis etatów majątności kórnickiej z r. 1875. BK 6318; Manual rozchodu z r. 1875/76. BK 6460.

Smolny Emil

Student medycyny we Wrocławiu. Otrzymał pracę w Bibliotece Kórnickiej w okresie wakacji, we wrześniu i październiku 1898 r., polecony przez Jana Kowalczyka, prezesa Towarzystwa Naukowego Akademików Górnoślązaków.

Rkpsy: List J. Kowalczyka do Z. Celichowskiego. AB 93 k. 136; Manual rozchodu z r. 1898. BK 6476.

Spychałowicz Antoni

Ur. 1883 r. w Krotoszynie, syn nauczyciela gimnazjalnego Sylwestra. Słuchał teologii w seminarium duchownym w Poznaniu. W okresie ferii świątecznych, od 23 XII 1903 do 7 I 1904 r., uzyskał zajęcie w Bibliotece Kórnickiej. Zajmował się kopiowaniem dokumentów do wydawnictwa *Acta Tomiciana*. O zatrudnienie w Bibliotece ubiegał się ponownie w lipcu 1906 r., jednak Celichowski nie wyraził zgody.

Rkpsy: Listy A. Spychałowicza do Z. Celichowskiego. AB 93 k. 290 - 295; AB 214 k. 74 - 75; Kopie materiałów do wydawnictwa *Acta Tomiciana* wykonane m. in. przez A. Spychałowicza. AB 132, 158b.

Staśkiewicz Witold

Ukończył Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu. Jakiś czas udzielał lekcji na pensji Karola Kozłowskiego w Poznaniu, następnie, polecony przez K. Kozłowskiego, został 26 IV 1879 r. zatrudniony w Bibliotece Kórnickiej, w której pracował (z przerwami spowodowanymi chorobą) do końca kwietnia 1881 r. Jako pomocnik bibliotekarza zajmował się w Kórniku ekspedycją nakładów Biblioteki Kórnickiej, spisywaniem książek oddawanych do oprawy i innymi pracami pomocniczymi.

Rkpsy: List K. Kozłowskiego do Z. Celichowskiego. AB 214 k. 18 - 19; List W. Staśkiewicza do tegoż z 13 IX 1879. BK 3493; Manual rozchodu. BK 6465; Dziennik czynności ekspedycji wydawnictw kórnickich. AB 270 k. 41v. - 59; Spis książek oprawionych w 1. 1879 - 1880. AB 216 k. 21 - 36, AB 219 k. 1 - 6.

Tempłowicz Wiktor (1865 - 1922)

Ur. 1865 r. w Kostrzynie k. Poznania. W Bibliotece Kórnickiej pracował od lipca do 7 września 1889 r. jako sekretarz biblioteczny. Później pracował w różnych księgarniach, m. in. J. Leitgebera i Sp. w Poznaniu. W r. 1899 założył własną księgarnię pod firmą Księgarnia Polska W. Tempłowicza w Poznaniu, którą prowadził do śmierci. Zmarł 3 XI 1922 r. w Poznaniu.

Słownik prac. książki s. 900.

Rkpsy: Manual rozchodu z r. 1889/90. BK 6472; Dowody rozchodu kasy majątności kórnickiej z sierpnia 1889 nr 36. BK 6822.

Wawrowski Wojciech (1828 - 1894)

Ur. 1828 r. w Wróblewie w pow. szamotulskim, syn Wojciecha. Kształcił się w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu i w Gimnazjum w Ostrowie, gdzie w 1849 r. złożył egzamin dojrzałości. Następnie odbywał studia filologiczne w Berlinie zakończone doktoratem w r. 1853. W latach 1855 - 1856, będąc nauczycielem w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu zajmował się przez rok, na zlecenie Tytusa Działyńskiego, kopiowaniem i przygotowywaniem materiałów do wydawnictwa *Lites ac res gestae* (Poznań 1855 - 1856). W latach 1860 - 1886 był nauczycielem gimnazjum w Ostrowie. Zmarł w 1894 r. we Lwowie.

Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens des Königlichen Gymnasiums zu Ostrowo. Ostrowo 1895 s. 12.

Rkpsy: List W. Wawrowskiego do T. Działyńskiego. BK 7440 k. 530; List tegoż do Z. Celichowskiego. AB 197 k. 47.

Wróblewski Michał

Pracował w Bibliotece Kórnickiej od lipca 1881 do czerwca 1882 r. jako pomocnik bibliotekarza. Zajmował się ekspedycją nakładów bibliotecznych.

Rkpsy: Dziennik czynności ekspedycji wydawnictw kórnickich 1881 - 1882. AB 270 k. 60 - 64, AB 201 k. 1 - 3; Manual rozchodu z r. 1881/82. BK 6466; Ogólny spis ludzi pensjonowanych w zamku kórnickim. BK 6318.